FILM OCH SKOLA
en del av Swedish Film

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Godtrogenhetens demokrati – internets paradox

Längd: 48 min

Ålder: 15 år och uppåt

Ämne: Samhällskunskap

Språk: Engelska, franska och svensk text

Produktionsland:
Kanada, 2017

Svensk distribution:
Cinebox, 2019

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmnr: EDU0136

Nyckelord

bias • konfirmationsbias
partisk/opartisk
konspirationsteori • fördom
”fake news” • MIK-frågor
propaganda • källkritik

Varför invaderas vår samtid av myter och påhitt? Den här dokumentärfilmen beskriver hur vårt omdöme påverkas av myter och desinformation när vi tar del av information via internet.

Referat

Internet har ibland kallats för det ultimata demokratiska verktyget. Vem som helst kan med tillgång till en dator när som helst sprida sina tankar och åsikter över världen. Information om det mesta finns bara ett knapptryck bort. Vår möjlighet till kunskapande och bildning borde därför vara oändlig. Samtidigt har vi i den aldrig sinande internetströmmen svårt att skilja mellan fakta och rena falsarier. Myter, påhitt och desinformation får allt mer utrymme i sociala media. Vi känner större lockelse inför fantasieggande konspirationsteorier än inför nya vetenskapliga rön. Varför är det så? Varför har vi trots en oändlig tillgång till fakta ändå en tendens att tro på s.k. ”fake news”? Varför väljer vi bort sådant som skulle kunna öka vår kunskap om världen till förmån för det som endast bekräftar det vi redan vet? Dokumentärfilmen ”Godtrogenhetens demokrati – internets paradox” ger några tankeväckande insikter.

Filmen är inspirerad av Gerard Bronners bok ”The Democracy of Gullible” där författaren betonar den mänskliga hjärnans begränsning när det kommer till att kritiskt kunna granska det informationsflöde som internet erbjuder. Årtusenden av mänsklig evolution har gett oss en unik förmåga att blixtsnabbt tolka, sortera och värdera de intryck som når våra sinnen. Det är bara det att i dagens explosionsartade informationsutveckling har vår hjärna inte hunnit med. Det som tidigare varit en ren överlevnadsfunktion kan idag leda oss vilse.

En människas sätt att värdera och reagera på omvärlden kallas för bias. Denna s.k. kognitiva bias kan göra att en människas subjektiva upplevelse av världen faktiskt avviker från verkligheten. Vi har alltså redan en förutfattad mening om världen som färgar vår tolkning av den. Man skulle kunna kalla vår hjärna naturligt fördomsfull. Inte nog med det, vi tenderar att omedvetet faktiskt uppmärksamma den information som bekräftar vår uppfattning, samtidigt som vi gärna väljer bort det som strider mot det vi redan tror oss veta. Därför är det så mycket lättare att minnas sådant vi läser på internet som bekräftar vår bild av världen, än att komma ihåg och faktiskt tro på det som motsäger våra tidigare kunskaper och åsikter. Detta sätt att tolka information kallas för konfirmeringsbias.

I en värld som ställer enorma krav på kritiskt tänkande är det därför extra viktigt att vi lär oss förstå hur vi tänker och medvetet försöker få syn på våra fördomar.

Arbeta med filmen

Godtrogenhetens demokrati – internets paradox

Före filmvisning

Aktivitet:
Diskutera följande frågor i grupper om 4-5 st, redovisa gemensamt vad de olika grupperna kommit fram till:

1. Filmens titel är ”Godtrogenhetens demokrati - internets paradox”. En paradox är en motsägelse, något som verkar orimligt, men som ändå kan vara både sant och rimligt. Vad tror ni filmmakarna menar med att internet är en demokratisk paradox?
2. En fördom kan vara ett positivt eller negativt antagande eller en inställning som bygger på felaktig information. Dessa ogrundade antaganden är ofta normativa och kulturellt grundade. Hur många håller med om att det finns fördomar i vårt samhälle? Varför tror ni att det är så?

Fyll i diskussionsunderlag
Fyll i tabellen ”Dina mediavanor”. Efter filmvisningen används detta som underlag för diskussion.

Tabellen finns längst bak i handledningen.

Frågor efter filmvisning

1. Beskriv kortfattat vad du tyckte att dokumentären handlade om.
2. Vad tyckte du var det viktigaste budskapet i filmen?
3. Fick du lära dig något nytt av filmen? I så fall vad?
4. Vad gjorde dig förvånad?
5. Tycker du att filmen verkar trovärdig?

Resonerande frågeställningar
I filmen hävdas att kognitiv bias är något som vuxit fram evolutionärt hos människan och har medfört fördelar för hennes överlevnad.

- Resonera kring varför olika former av bias kan vara en positiv och funktionell mekanism för oss människor. Ge gärna vardags exempel.
- Hur kan kognitivt bias vara att problem vid mediakonsumtion? Ge exempel!
- Hur kan vi undvika att fastna i s.k. ”åsiktsbubblor”.

En konspirationsteori är en uppfattning om att verkligheten inte ser ut så som den presenteras av media, genom makthavare osv, utan att det finns en dold sanning, en slags sammansvärjning som styr vad som händer i olika sammanhang. I filmen beskrivs hur vår strävan att hitta argument för det vi på förhand tror är rätt (konfirmationsbias) kan leda fram till att olika konspirationsteorier uppstår.

- Tycker du att filmens beskrivning av hur konspirationsteorier uppstår verkar rimlig, eller har du andra tankar kring varför just konspirationsteorier får allt större utrymme i vårt mediasamhälle?

Arbeta med filmen

Godtrogenhetens demokrati – internets paradox

Arbete efter filmen

Utgå ifrån den ifyllda tabellen ”Dina mediavanor” som finns längst bak i handledningen.

1. Bilda par om två.
2. Berätta för varandra om vilka sociala medier du är inne på oftast och hur mycket tid du lägger ner på de olika medierna.
3. Från vilka av dessa hämtar du nyheter och information om världen?
4. Vilka av dessa tycker du är mest trovärdiga.
5. Om någon av dina vänner delat en artikel brukar du ta dig tid att läsa igenom hela artikeln, eller läser du oftast bara rubriken/delar av artikeln/åsikterna i kommentarfälten?
6. Om du läser/ser något som verkar intressant, fascinerande eller rent av häpnadsväckande letar du efter fler artiklar i samma ämne?
7. Vilka följer du på Instagram/Facebook etc. Är det dina vänner som oftast tycker som du, eller följer du även människor som har helt andra åsikter än du har?
8. Hur ofta använder du de 5 källkritiska frågorna, vem, vad, när, hur och varför när du läser och sprider information på nätet?

Aktivitet kring konspirationsteorier. Arbeta enligt den s.k EPA-modellen. Tänk först enskilt, prata därefter ihop er i par och redovisa slutligen i helklass.

Enskilt: Skriv ner alla de konspirationsteorier som du känner till på ett papper. Skriv ner även sånt du endast vagt har hört talas om.

Par: Visa dina konspirationsteorier för din bänkgranne. Vilka har ni gemensamt skrivit ned. Finns det någon skillnad på de olika teorierna. Är det några som ni faktiskt tror är sanna? Är ni överens om vilka teorier som är mer eller mindre trovärdiga? I filmen lyfter man fram hur konspirationsteorier har uppstått efter attentatet den 11 september 2001, ”9/11”. Har ni stött på någon av dessa teorier?

Alla: Presentera vilka teorier ni känner till och vad ni pratat om i era par. Diskutera därefter i helklass:

1. Var, i vilka forum, har du hör talas om dessa teorier. I sociala media? Tidningar/radio/tv? Böcker? Filmer/tv-serier? Genom kompisar?
2. Varför tror du att människor gillar att prata om konspirationsteorier, fascinerande. Utgå gärna ifrån begreppet bias.

Sök vidare

Godtrogenhetens demokrati – internets paradox

Länktips

Om konspirationsteorier:

UR Samtiden - Readme 2016
Så uppkommer konspirationsteorier

Statens medieråd
Vem är det som styr oss? Om konspirationsteorier.

Källkritik, åsiktsbubblor och näthat:

Statens medieråd
Vem ska man tro på? Om att lita på information.

UR Samtiden - Readme 2016
Hatarna är vi

Sveriges radio - vetenskapsradion
Delade meningar om digitala åsiktsbubblor

Statens medieråd
Källkritik — en utmaning

Vad säger lagen om kränkningar på nätet:

Polisen
Näthat - skydda dig

Filmtips

Att undvika tankefällor
Filmen visar mentala fällor som uppstår när vi tänker för snabbt. Vi kan då svara på frågor och ta andra beslut än om vi tänkt efter.

Finns på filmochskola.se.

Steve Bannons värld
En film om hjärnan bakom Donald Tumps PR-strategi.

Finns på filmochskola.se.

DOZJD – Kampen för det fria ordet
En film om den ryska tv-kanalen Dozjd och kampen att rapportera den sanning som Putin och hans regering inte förmedlar.

Finns på filmochskola.se.

#hashtag
En serie om ett verkligt rättsfall i Sverige, byggt på tonåringars ryktesspridning på sociala medier.

Finns på filmochskola.se.

Snowden
En biografisk spännande spelfilm om visselblåsaren Edward Snowdens avslöjande om gränslös övervakning.

Finns på filmochskola.se.

The Circle
En spelfilm om vikten av att ha en privat sfär och integritet och förstå konsekvenserna av sökmotorer och sociala mediers algoritmer.

Finns på filmochskola.se.

Fri publicering - till vilket pris?
En film om näthat.

Finns på filmochskola.se.

(o)Ärlighet - sanningen om lögner
Forskare blottlägger människans benägenhet att vara oärlig och visar hur det ibland sker omedvetet

Finns på filmochskola.se.

Boktips

Werne, K. (2018). *Allt är en konspiration: En resa genom underlandet*. Stockholm: Ordfront Förlag

Läroplanskoppling

Godtrogenhetens demokrati – internets paradox

Filmen *Godtrogenhetens demokrati – internets paradox* passar bra för undervisning i ämnena samhällskunskap och svenska i grundskolan och gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11 och kursmål från Gy11, se *www.skolverket.se*.

Svenska, åk 7-9

Informationssökning och källkritik

- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Samhällskunskap, åk 7 – 9

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser eller dagstidningar.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering.
- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Samhällskunskap 1a2, 50 p och 1b, 100 p

Centralt innehåll

- Mediers och informationsteknikens roll i samhället. Deras möjligheter att påverka människor och samhällsutvecklingen samt de möjligheter de ger människor att påverka. Mediers innehåll och nyhetsvärdering.
- Källkritik. Metoder för att söka, kritiskt granska, värdera och bearbeta information från källor i digital och annan form.

Ämne, syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna, såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

FILM OCH SKOLA
en del av Swedish Film
Box 6014 • 171 06 Solna • SWEDEN • Tel: 08-509 025 63
info@filmochskola.se • www.filmochskola.se

Bilaga

Godtrogenhetens demokrati – internets paradox

Dina mediavanor!

Fyll i tabellen nedan. Gör en uppskattning av hur många minuter du lägger på olika sociala media under en dag:

Social media	antal minuter per dag
Snaptchat	
Twitter	
Facebook	
Youtube	
Instagram	
Blogg/Influenser	
Aftonbladet.se	
Expressen.se	
Annat	